

**Bij
elkaar
blijven**

Yvonne Aartsen | John Goessens | Marieke Klein Entink

Bij elkaar blijven

Verhalen over pleegzorg en
de verbinding die blijft

Bij elkaar blijven

Verhalen over pleegzorg en de verbinding die blijft
Yvonne Aartsen, John Goessens en Marieke Klein Entink

ISBN 978 90 8560 213 2

NUR 847/THEMA JKSF / BISAC FAM004000

© 2022 Uitgeverij SWP Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde
uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

7	Voorwoord	76	Een andere connectie
9	Inleiding	86	Hulp kunnen vragen
10	Alsof ze nooit was weggeweest	92	Ik ben er voor jou
16	Elkaars enige familie	98	Een cirkel doorbreken Intermezzo
22	Drie generaties pleegzorg	100	Een basis waarop je terug kunt vallen
30	Gewoon	108	Samen opvoeden
38	Geruststelling Intermezzo	116	Hetzelfde doel
40	Van chaos naar kalmte	124	Een oma heel dichtbij
46	Hun thuis is bij oma	132	Over de pleegzorg De band die blijft
52	De liefde kwam vanzelf	134	Dank jullie wel
60	Zij is van ons	135	Over de auteurs
66	Elkaar de ruimte gunnen Intermezzo		
68	Opa en kleinzoon		

Voorwoord

In de afgelopen jaren ben ik als woordvoerder Jeugdzorg vaak diep geraakt door verhalen van kinderen die uit huis zijn geplaatst. Maar ook door verhalen van hulpverleners en pleegouders. Zij vertellen hoe zij soms worstelen met dat wat kinderen, die ze onder hun hoede hebben, hebben meegemaakt. Hoe ze vaak samen met het pleegkind tóch een goede weg vinden om met alle gevoelens en ervaringen om te gaan. Hoe het soms ook vreselijk misgaat omdat de trauma's te heftig blijken.

Ik werd geraakt door het verhaal van pleegouders die een jongetje met een meervoudige beperking in huis namen. Hoe ze met diverse instanties en de gemeente moesten vechten als leeuwen om het kind de benodigde hulpmiddelen te kunnen geven. Hoe ze hebben voorkomen dat dit jongetje moest verhuizen naar een instelling, en hoezeer ze van hem zijn gaan houden.

Ik hoorde de levensverhalen van soms nog jonge kinderen die al meerdere keren zijn overgeplaatst. Zij hebben moeite om zich te hechten, maar vinden bij hun huidige pleegouders een warm nest. En krijgen uiteindelijk het vertrouwen dat ze écht niet meer terug hoeven. En ik hoorde de verhalen van pleegouders die erin slagen de band met de ouders zo te herstellen dat er weer veilig contact is.

Pleegouders doen onnoemelijk belangrijk werk.

De gesprekken in dit boek zijn daar een mooie illustratie van.

Lisa Westerveld

Tweede Kamerlid GroenLinks

Inleiding

Voor u ligt het boek *Bij elkaar blijven*. Dit is een weergave van bijzondere, mooie, soms verdrietige en vooral inspirerende gesprekken met mensen die op enig moment in hun leven te maken hebben gekregen met pleegzorg in welke vorm dan ook.

Wij weten uit ons eigen leven en uit ons werk dat pleegzorg niet stopt wanneer jeugdzorg stopt. We spraken met elkaar over de momenten waarop pleegkinderen de verbinding houden met het pleeggezin. Dit gesprek betekende het startschot van dit boek: die langdurige verbindingen in pleegzorg zijn zo mooi, daar willen we over vertellen.

We zijn gaan praten met kinderen die zijn opgegroeid in een pleeggezin, met ouders, pleegouders, eigen kinderen van pleegouders en familie van pleegouders. Bij iedereen die we spraken is op een heel eigen manier het gevoel ontstaan 'wij horen bij elkaar'. Soms spraken we één persoon, in de meeste gevallen gingen we in gesprek met meerdere gezinsleden. In sommige gesprekken werden onderwerpen aangesneden die nog niet eerder waren besproken.

Dit zijn verhalen over pleegouders die de trotse opa en oma werden van de kinderen van hun pleegkind. Verhalen over ouders die vertellen hoe zij in contact blijven met hun kind dat niet meer bij hen woont, en welk verdriet zij voelen. Je leest over pleegkinderen die vertellen dat ze altijd kunnen terugvallen op hun pleegouders en met hen de mooie momenten van het leven vieren. Maar pleegkinderen vertellen ook over de momenten waarop ze onverwacht worden herinnerd aan pleegkind zijn en wat dit met hen doet. En je leest over ouders en pleegouders die samenwerken rond het kind zodat het zo prettig mogelijk kan opgroeien.

Deze verhalen zijn niet zo vaak verteld. Er is niet veel bekend over de veelkleurige verbondenheid die in dit boek centraal staat. Misschien hoeft dat ook niet, omdat het 'gewoon' deel is geworden van het leven van de mensen die het betreft. Maar om te benadrukken dat pleegzorg meer en veel rijker is dan alleen 'een zorgvariant', hebben de mensen die in dit boek centraal staan, met liefde hun verhaal verteld.

Ergens bij horen en dicht bij elkaar blijven is voor elk individu belangrijk. Maar het is niet altijd eenvoudig om dat voor elkaar te krijgen. Misschien herken je je in een verhaal en haal je er troost, geruststelling of kracht uit. Ook dat is voor ons een reden om dit boek te schrijven.

Veel leesplezier!

Yvonne Aartsen – John Goessens – Marieke Klein Entink

Alsof ze nooit was weggeweest

Voor Joyce bestaat geen twijfel over de vraag of het goed voor haar is geweest dat ze vanaf jonge leeftijd niet meer thuis mocht blijven wonen. Als ze niet in een pleeggezin terecht was gekomen, dan was het behoorlijk misgegaan met haar. Of eigenlijk, beseft Joyce, als ze niet in dit pleeggezin terecht was gekomen, dan was ze tamelijk kansloos geweest. Want vanzelf groot worden, dat zat er voor haar sowieso niet in. Lang niet elk pleeggezin was in staat geweest mee te bewegen met de heftigheid van Joyce. Lang niet elk pleeggezin was in staat geweest op het juiste moment even tegengas te geven om te voorkomen dat ze uit de bocht vloog.

Joyce is net achtentwintig. Ze vertelt over haar heden en verleden. Haar heden zit vol kleur, kunst en artistieke plannen. Ze bespeelt verschillende instrumenten, kan componeren en prachtig zingen. Ze schrijft, schildert, werkt met beeld en geluid. Haar plannen buitelen over elkaar heen. Ze bruist. Ze treedt met haar band op onder de artiestennaam Camilla Blue en timmert aan zowat elke artistieke weg die je maar kunt verzinnen. Ze heeft haar pleegfamilie op zo'n manier om zich heen gewikkeld dat haar talent alle kanten uit kan schieten behalve de verkeerde. Er gaat veel goed, maar ze heeft geen talent voor geluk, zegt Joyce. Ze moet er altijd hard voor werken en zorgen dat ze de goede mensen om zich heen heeft. En die heeft ze.

Hier hoor ik

Joyce was ruim twee toen ze het huis uit moest, haar zusje nog jonger. Er was sprake van een crisissituatie en Joyce werd even samen met haar zusje opgevangen terwijl er werd gezocht naar een meer permanente oplossing, een pleeggezin waar ze kon opgroeien. Joyce en haar zusje zijn vervolgens niet in hetzelfde pleeggezin terechtgekomen, en daar is Joyce nog steeds verdrietig over. Ze vindt zelf dat zij veel geluk heeft gehad met het gezin waar zij is terechtgekomen, maar haar zus had het minder goed.

Joyce groeide op in haar pleeggezin in Lithoijen. Vader, moeder, twee zonen en een dochter. En Joyce dus. Ze kijkt op zichzelf terug als 'bepaald geen gemakkelijk meisje'. Bozig, opstandig, sterke eigen wil, impulsief, ze wilde doen wat ze wilde doen en kon daarbij nauwelijks uit zichzelf maathouden. Maar

ook: creatief, talentrijk, beloftevol. Slim en onderzoekend. Haar pleegouders moesten koorddansers tussen ruimte geven en begrenzen. Joyce had donkere buien, verzette zich, kon flink botsen, vooral met haar pleegmoeder. Joyce denkt haast vertederd terug aan de rustige manier waarop haar pleegmoeder haar buien kon verduren, ze weer draagbaar kon maken. Haar pleegmoeder had, en heeft, een talent om gelukkig te zijn, scherpe dingen zachter te maken, donkere zaken te doen oplichten. En ze wist, zo heeft ze Joyce later uitgelegd, dat de boosheid gericht was op de moederrol die ze vervulde, niet op haarzelf. Het is niet alle pleegouders gegeven dat onderscheid te kunnen maken. En tegelijkertijd is het zo'n wezenlijk onderdeel van het pleegouderschap: begrijpen dat je een rol op je neemt die de eigen ouders niet hebben kunnen opnemen, en dat dat voor kinderen geen vanzelfsprekendheid is. Kinderen zullen die rol niet als vanzelf geloven, maar op de proef stellen en onder druk zetten. Joyce vertelt dat ze steeds naar huis wilde, ondanks dat dat thuis nauwelijks meer vorm had. Zeker als puber kon ze zich flink verzetten, worstelde ze met vragen als 'zijn mijn pleegouders er echt voor me, mag ik hier zijn, is dit wel mijn plek?'. Door de geruststellende bevestiging die ze steeds van haar pleegouders kreeg, ontstond er stukje bij beetje het gevoel: dit gezin, deze plek, dit is mijn thuis: ik mag bij deze mensen horen, hier hoor ik te zijn.

(Pleeg)vader

Een klein meisje zit voor het raam te wachten. Om twaalf uur komt haar vader op bezoek. Ze heeft nauwelijks een beeld van die vader, maar ze is nieuwsgierig. En gespannen. En nog iets anders, een gevoel dat ze niet onder woorden kan brengen, maar dat samenhangt met het feit dat die onbekende aankomende bezoeker wel haar vader is, háár vader. De betekenis daarvan heeft een omvang die ze niet goed kan bevatten. Maar in ieder geval is ze ruim op tijd klaar gaan zitten, op de uitkijk. Joyce beschrijft de scène bijna filmisch. Ze denkt vanzelf in beelden en kleuren, maar het is alsof ze op deze manier ook iets afstand kan houden van dat kleine meisje, op dat precieze moment, heel lang geleden. Want het werd twaalf uur. En kwart over twaalf. En nog later. Maar haar vader kwam niet. Joyce kan nu, ruim twintig jaar later, nog de teleurstelling voelen. De teleurstelling over het niet verschijnen van een man die ze niet kende. Maar wel: haar vader. Joyce schrikt er haast zelf van hoe snel die emotie van toen weer kan opspelen. In de steek gelaten zijn, niet de moeite waard, niet eens interessant genoeg voor een bezoek.

Joyce noemt haar pleegouders consequent mama en papa, omdat haar pleegouders dat simpelweg voor haar zijn. Ze is blij bij deze pleegouders terecht te zijn gekomen. Maar ze weet ook heel goed dat haar genen ergens anders vandaan komen. En dat in die genen misschien haar wispelturigheid ligt besloten, maar ook haar talent, creativiteit en uiterlijk. Joyce laat een

‘Dit gezin,
deze plek, dit
is mijn thuis.’

fotootje zien van haar moeder in haar jonge jaren, een prachtige jonge vrouw, ze lijken op elkaar. Ze is trots op haar pleegouders, die steeds ruimte bleven maken voor haar artistieke talent, voor haar drang om te creëren. Of het nu ging om haar verlangen om met regelmaat haar kamer anders in te richten, of om de stimulans die piano- en zanglessen haar gaven.

Joyce heeft lange tijd therapie gehad, om te verwerken, zichzelf beter te leren begrijpen, en om, zoals ze het zelf zegt, het negatieve in haar de baas te kunnen. En daar moet een pleeggezin ruimte voor kunnen maken, want wat in therapie gebeurt, neemt een kind ook weer mee naar huis, en zal daar niet verborgen blijven. ‘In mijn hoofd was het voortdurend onweer,’ vertelt Joyce, ‘maar om mij heen was het rustig en stabiel.’

Het contact met haar biologische ouders is er bijna niet meer. Joyce heeft wel gezocht maar ontdekt dat ze eigenlijk niets meer gemeen heeft met haar ouders. Het valt bepaald niet mee om je daarmee te verzoenen. Je draagt het met je mee. Maar met haar bruisende energie en voortdurende drang vooruit te leven, met veel mooie mensen om zich heen, kan ze verdragen dat het is zoals het is. Op haar achttiende verjaardag zit Joyce met haar pleegvader op de veranda. Ze roken allebei een sigaar en praten met elkaar over van alles. Joyce herinnert zich dit moment nauwkeurig, alsof het beeld van wie haar pleegvader voor haar was, ter plekke verscherpt. Haar pleegvader, in haar hele jeugd een baken van rust en geborgenheid, iets meer op de achtergrond dan haar pleegmoeder. Maar van een belang waarvan ze de waarde daar, aan de vooravond van een nieuwe periode in haar leven, op een of andere manier scherper voelde dan tevoren.

Terugkeer

Op haar achttiende ging Joyce het huis uit, naar het Rock City Institute in Eindhoven. Een school die opleidt tot artiest of ondernemer in de muziek. Ze ging in een huis wonen waar veel medestudenten van deze school een kamer hadden. Een huis dat volledig doortrokken was met geluid, met leven, met creativiteit. Een huis met een veeleisend ritme, zonder veel plek voor rust en afzondering. Zowel school als huis versterkten het talent van Joyce, maar konden geen tegenwicht bieden aan de drukte en de zoektocht in het hoofd van Joyce. En er waren geen pleegouders in de buurt om dat tegenwicht wel te bieden. Daar in dat levendige muzikale huis, in dat borrelende Eindhovense studentenleven, raakte ze los van het pleeggezin in Lithoijen. Ze was volwassen, ze kon alle kanten uit, ook de verkeerde. Ze voelde geen verlangen naar de basis die haar pleegouders voor haar hadden betekend, had die ook niet nodig of wilde die niet nodig hebben. Ze wist ook niet zeker of ze er wel gebruik van kon maken, of ze wel kon rekenen op die onvoorwaardelijkheid die ze in Lithoijen had ervaren. Ze was achttien, het

was de bedoeling dat ze het zelf zou kunnen, ze wilde het ook zelf kunnen en ze wilde alle ruimte die daarvoor nodig was. Dus Joyce zocht het zelf uit, ze maakte muziek, ze schreef, ze creëerde, ze leefde een onstuimig leven en kwam zo nu en dan in de buurt van de rand waarachter het ook echt mis zou kunnen gaan. Maar dat gebeurde niet, net niet.

En toen ze, na een jaar of vier van weinig contact, in Utrecht rondzwierf, voelde ze de ruimte om de geborgenheid en warmte van haar pleeggezin weer op te zoeken. Ze had nog steeds veel muziek om haar heen, maar nog maar heel weinig houvast. Die houvast vond ze daar zonder obstakels weer terug. Want terwijl zij in die vier jaar behoorlijk los was van haar jeugd in Lithoijen, voor haar pleegouders, bleek die verbinding er nog wel te zijn. Ze had de aanwezigheid van die verbinding in die jaren misschien niet gevoeld, maar voor haar pleegouders was er niks verdwenen en dus ook niks op te lossen. Het was gegaan zoals het was gegaan en zo gauw Joyce daar de ruimte voor kon voelen, omsloot het pleeggezin haar weer, alsof ze nooit was weggeweest.

‘In mijn hoofd was het voortdurend onweer, maar om mij heen was het rustig en stabiel.’

Familiebedrijf

En daarmee ontstond er een bodem om de professional te worden die ze nu is. Want het is een ruige wereld, die muziekwereld, en er zijn genoeg mensen die de scheppingsdrang en muzikale kwaliteiten van een talentrijk mens als Joyce wel verder willen helpen, maar daarbij niet veel oog hebben voor wie Joyce eigenlijk is en die het eigen gewin minstens zo belangrijk vinden als de muzikale groei van degene die het allemaal moet leveren. Daarom houdt Joyce het liefst zoveel mogelijk zelf in de hand. Maar omdat ze een artistieke veelvraat én stuiterbal is, is het belangrijk dat er mensen zijn die haar ondersteunen. Die haar dingen uit handen nemen waar ze zelf niet al te sterk in is. En het moeten mensen zijn die ze volkomen vertrouwt, zodat ze zich nooit hoeft af te vragen of die ander haar ondersteunt vanuit háár belang, of vanuit het eigenbelang. Joyce heeft heel veel aan Melchior, haar grote liefde, iemand die de binnenkant van de muziekwereld goed kent en haar langs de klippen kan loodsen die onvermijdelijk op de loer liggen. En Joyce heeft veel aan haar pleegouders. Haar pleegmoeder is haar financieel manager. Haar pleegvader is betrokken bij de artistieke vormgeving. Haar broers vormen de directie van het kleine familiebedrijfje dat om haar heen is ontstaan. En zoals veel mensen het fijn vinden vanuit hun werk regelmatig even thuis te komen, heeft bij Joyce haar thuis zich om haar en haar werk heen gevouwen. Met een altijd nabije Melchior. En met haar pleeggezin dat nog steeds het stabiele en geborgen thuis is dat het vanaf haar tweede voor haar is geweest, en van waaruit ze de wereld kan veroveren.

Elkaars enige familie